

UCHWAŁA NR 1877/2025
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

z dnia 29 maja 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Ramowego Programu Korekcyjno-Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc
Domową**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581), art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673) oraz art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie do uchwały Nr 1877/2025
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 29 maja 2025 r.

Na podstawie art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673) oraz zaleceń pokontrolnych Najwyższej Izby Kontroli Samorząd Województwa Wielkopolskiego jest zobowiązany do opracowania ramowego programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową powstał na podstawie „Wielkopolskiego Modelu Pracy z Osobą Stosującą Przemoc w Rodzinie” opracowanego w 2022 r. oraz rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz. U. z 2023 r. poz. 1166).

Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową jest zgodny z obowiązującymi przepisami dotyczącymi przeciwdziałania przemocy domowej, znowelizowanymi po 2023 roku. Ramowy Program wpisuje się w cele „Wielkopolskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2025”. Dokument ma być pomocny przy konstruowaniu lokalnych programów korekcyjno-edukacyjnych oraz przy wytyczaniu standardów pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

Dokument ten jest spójny z dokumentami na poziomie regionalnym, w tym przede wszystkim z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030.

Projekt Ramowego Programu Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową, zgodnie z art. 19a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198), został poddany konsultacjom z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

W związku z powyższym przyjęcie uchwały przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego jest zasadne.

RAMOWY PROGRAM KOREKCYJNO-EDUKACYJNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Załącznik do Uchwały Nr 1877/2025
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 29 maja 2025 r.

Spis treści

WSTĘP	3
1. PODSTAWY PRAWNE PRACY W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ	6
2. KOMPENDIUM NIEZBĘDNEJ WIEDZY Z OBSZARU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ	8
3. PRACA Z OSOBĄ STOSUJĄCĄ PRZEMOC DOMOWĄ	15
4. REKOMENDOWANE RAMY ORGANIZACYJNE PROGRAMÓW KOREKCYJNO- EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ	21
5. REKOMENDACJE ODNOŚNIE DO MINIMALNYCH STANDARDÓW POSTĘPOWANIA W PRACY Z OSOBĄ STOSUJĄCĄ PRZEMOC DOMOWĄ	24
Załącznik nr 1	26

WSTĘP

Polski system przeciwdziałania przemocy domowej tworzony jest od połowy lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Za jego początek uznaje się utworzenie Ogólnopolskiego Pogotowania dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w 1995 roku oraz proklamowanie „Polskiej Deklaracji w sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, podczas II Ogólnopolskiej Konferencji Przeciw Przemocy w Rodzinie w Sejmie RP w 1995 roku. W pierwszych latach budowania tego systemu skupiano się głównie na osobach doznających przemocy domowej. Tworzono lokalne i krajowe placówki wsparcia oraz prowadzono kampanie społeczne ukierunkowane na wzrost świadomości społecznej o problemie przemocy domowej oraz konieczności wspierania tej grupy osób. Wkrótce jednak okazało się, że prowadzenie działań dedykowanych głównie osobom doznającym przemocy domowej nie jest wystarczające. Aby kompleksowo rozwiązywać problemy rodzin dotkniętych problemem przemocy, należało również podjąć pracę z osobami stosującymi przemoc domową.

W 2000 roku, na zaproszenie Fundacji im. Stefana Batorego, przyjechał do Polski Marek Prejzner, doświadczony realizator interwencyjnych programów oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową według Modelu Duluth, pracujący w środowisku polonijnym w Chicago. Podczas seminarium zatytułowanego „Pomoc dla sprawców przemocy domowej”, które odbyło się w kilku miastach (m.in. w Poznaniu), Marek Prejzner przedstawił założenia, cele i metody pracy z osobami stosującymi przemoc domową, a przede wszystkim wskazał, że osoby te wymagają specjalistycznego wsparcia, niezbędnego w procesie zmiany zachowania przemocowego. Seminarium to i wynikająca z niego perspektywa pracy z osobami stosującymi przemoc, w oparciu o sprawdzone i skuteczne narzędzia, spotkały się z dużym zainteresowaniem specjalistów z kształtującego się obszaru przeciwdziałania przemocy domowej. W efekcie, w 2001 roku Marek Prejzner powrócił do Polski, by na ponowne zaproszenie Fundacji im. Stefana Batorego, przeprowadzić w wybranych

miastach (m.in. w Poznaniu) szkolenia przygotowujące do pracy z osobami stosującymi przemoc domową w oparciu o Model Duluth. W szkoleniu uczestniczyli przedstawiciele zespołu merytorycznego Fundacji PCPS-Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej, którzy w 2002 roku przeprowadzili pierwszą edycję „Programu edukacyjno-korekcyjnego dla sprawców przemocy domowej” w warunkach izolacji penitencjarnej na terenie Aresztu Śledczego w Poznaniu. W 2003 roku odbyła się natomiast pierwsza edycja tego programu w warunkach wolnościowych dla mieszkańców m. Poznania. Od 2005 roku program prowadzony jest w systemie ciągłym i otwartym, a wieloletnie doświadczenie w jego realizacji pozwoliło na stworzenie autorskiego modelu pracy terapeutyczno-edukacyjnej z osobami stosującymi przemoc domową, znanej jako „Program Partner” lub tzw. model poznański. W 2005 roku weszła w życie Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w której programy korekcyjno-edukacyjne stały się rekomendowaną metodą pracy z osobami stosującymi przemoc domową realizowanymi przez powiaty. Programy psychologiczno-terapeutyczne z kolei pojawiły się w 2014 roku.

Efektywna praca w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej wymaga kompleksowych oddziaływań dedykowanych dla osób doznających przemocy, osób stosujących przemoc oraz całych rodzin dotkniętych problemem przemocy. Z tego powodu konieczne jest budowanie lokalnych systemów ochrony i wsparcia osób doznających przemocy domowej oraz oddziaływań na osoby stosujące przemoc domową, bazujących na interdyscyplinarnej współpracy służb, instytucji i organizacji pozarządowych.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej nakłada na samorząd szczebla wojewódzkiego obowiązek opracowania ramowego programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową. Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową powstał na bazie „Wielkopolskiego Modelu Pracy z Osobą Stosującą Przemoc w Rodzinie”

opracowanego w 2022 r. Model został wypracowany w trakcie specjalistycznego seminarium z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w wymiarze 24 godzin dydaktycznych, przygotowanego przez Fundację PCPS – Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej, na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, w dniach od 17 do 19 października 2022 roku w Dymaczewie Starym. Projekt „Wielkopolski Model Pracy z Osobą Stosującą Przemoc w Rodzinie” sfinansowany został ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego.

Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową jest zgodny z obowiązującymi przepisami dotyczącymi przeciwdziałania przemocy domowej, znowelizowanymi po 2023 roku. Ramowy program wpisuje się w cele „Wielkopolskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2025”. Dokument ma być pomocny przy konstruowaniu lokalnych programów korekcyjno-edukacyjnych oraz przy wytyczaniu standardów pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

1. PODSTAWY PRAWNE PRACY W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zaprezentowana i udostępniona do przyjęcia w Stambule dnia 11 maja 2011 r.;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1385 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych;
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego;
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub

w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach;

- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”;
- Uchwała Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030;
- Uchwała Nr XXV/476/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030;
- Uchwała Nr 4472/2021 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 23 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Wielkopolskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025;
- Wytyczne Nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2024 r. w sprawie wykonywania przez policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz w związku z wydawaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu.

2. KOMPENDIUM NIEZBĘDNEJ WIEDZY Z OBSZARU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc domowa

Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.¹

Cechy charakterystyczne dla przemocy domowej:

- **Intencjonalność** – zamierzone działanie lub zaniechanie, ukierunkowane na sprawowanie władzy i kontroli nad inną osobą,
- **Dysproporcja sił** – pozycja jednej osoby jest zdecydowanie gorsza w stosunku do pozycji drugiej osoby; przy dokonywaniu diagnozy problemu, obok aspektu fizycznego, bada się także aspekt psychiczny, społeczny, ekonomiczny, intelektualny czy zdrowotny,
- **Naruszanie praw i dóbr osobistych** – działanie lub zaniechanie jednej osoby godzi w prawa i dobra osobiste drugiej osoby jak np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku,
- **Powodowanie cierpienia i bólu** – działanie lub zaniechanie jednej osoby naraża drugą osobę na utratę zdrowia lub życia. Doświadczanie bólu

¹ Zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051801493/U/D20051493Lj.pdf>

i cierpienia sprawia, że osoba krzywdzona ma coraz mniejszą zdolność do samoobrony.²

Przemoc - Agresja - Konflikt. Podobieństwa i różnice.

Przemoc	Agresja	Konflikt
Zachowanie intencjonalne	Zachowanie intencjonalne	Zachowanie intencjonalne
Występuje nierównowaga sił	Występuje równowaga lub nierównowaga sił	Występuje równowaga sił
Narusza prawa i dobra jednej strony	Może naruszać prawa i dobra obu stron	Nie narusza praw i dóbr żadnej ze stron
Powoduje ból i cierpienie	Powoduje ból i cierpienie	Może powodować ból i cierpienie

Formy przemocy

- Przemoc fizyczna. Zamierzony akt naruszenia nietykalności fizycznej, którego konsekwencją mogą być uszkodzenia ciała. Obejmuje takie zachowania jak np.: bicie, szarpanie, popychanie, rzucanie przedmiotami czy wyrzucanie z mieszkania.
- Przemoc psychiczna. Celowe krzywdzenie drugiej osoby powodujące u niej cierpienie i ból psychiczny. Obejmuje takie zachowania jak np.: poniżanie, zastraszanie, zawstydzanie, upokarzanie, narzucanie własnych poglądów, krytykowanie, szantażowanie, ograniczanie kontaktów.
- Przemoc ekonomiczna. Stosowanie kontroli nad zasobami finansowymi i ekonomicznymi innej osoby np. uchylanie się od łożenia na utrzymanie innej osoby, w szczególności zależnej, kontrolowanie wydatków, odbieranie zarobionych pieniędzy czy uniemożliwienie podjęcia pracy zarobkowej, umniejszanie wartości osiąganego wynagrodzenia.
- Przemoc seksualna. Stosowanie zachowań takich jak np. zmuszanie innej

² Zgodnie z Czteroczynnikową definicją przemocy w rodzinie

<http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/6-co-to-jest-przemoc>

osoby do aktywności seksualnej lub nieakceptowanych przez nią zachowań seksualnych, kontynuowanie aktywności seksualnej przy braku zgody lub świadomości innej osoby, porównywanie do innych partnerów seksualnych, kontrolowanie antykoncepcji, opowiadanie dowcipów z seksualnym podtekstem.

- Zaniedbanie. Niezaspokajanie potrzeb fizycznych lub psychicznych osoby zależnej np. dziecka, osoby chorej, osoby starszej bądź osoby z niepełnosprawnością. Zaniedbanie może mieć formę działania lub zaniechania.
- Cyberprzemoc. Działanie istotnie naruszające prywatność osoby doznającej przemocy domowej lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej (np. pozyskiwanie treści przesyłanych lub przechowywanych elektronicznie, śledzenie, podsłuchiwanie).

Cykle przemocy

W sposobie funkcjonowania osoby stosującej przemoc domową można dostrzec cykliczność – powtarzalność zachowań. Zachodzi ona w trzech powtarzających się po sobie fazach:

- **Faza narastania napięcia**

W fazie narastania napięcia osoba krzywdząca, na skutek interpretacji doświadczanych trudności, podwyższa sobie wewnętrzny poziom napięcia. Przyczyną są często drobne, z pozoru nieistotne, sytuacje, np. „korek” w drodze do pracy, zbyt wolne przygotowywanie się dziecka do wyjścia z domu, odmienne zdanie partnera/partnerki na jakiś temat. Każde takie doświadczenie wiąże się z coraz większym poziomem przeżywanego napięcia. Osoba stosująca przemoc (zwana dalej OSP) bywa coraz częściej rozdrażniona. Może już stosować przemoc, np. krzyczy, poniża, wyzywa. Osoba doznająca przemocy (zwana dalej ODP) podejmuje szereg działań ukierunkowanych na zmianę zachowania partnera/partnerki, np. jest uległa i w swoich zachowaniach dopasowuje się do jego/jej oczekiwań. Stara się wpływać na obniżenie poziomu napięcia OSP.

Działania te są nieskuteczne, gdyż jedynie OSP ma wpływ na poziom

przeżywanego przez siebie napięcia. Ta faza cyklu często bywa najdłuższa.

- **Faza rozładowania**

Gdy poziom napięcia znacznie wzrośnie, OSP decyduje się na jego szybkie i gwałtownie rozładowanie. W tym celu stosuje różne formy przemocy, np. awanturuje się, krzyczy, bije, niszczy przedmioty. Faza ta charakteryzuje się największą intensywnością zachowaniu OSP, pomimo że trwa najkrócej. Poprzez zachowanie przemocowe OSP obniża sobie poziom napięcia. ODP czuje się zraniona, bezradna i bezsilna.

- **Faza miesiąca miodowego / faza spokoju**

Po zastosowaniu przemocy i rozładowaniu napięcia OSP przez krótki czas może odczuwać wstyd i żal. Wówczas przeprasza ODP za wyrządzoną krzywdę. Zapewnia o zmianie zachowania. Składa obietnice dotyczące powstrzymywania się od stosowania przemocy w przyszłości. Wynagradza doznane krzywdy, przy czym zazwyczaj sama decyduje o formie zadośćuczynienia. Może to być np. zainteresowanie partnerem/partnerką, dawanie prezentów, wspólne spędzanie czasu. Z perspektywy obserwatora faza ta może początkowo wyglądać jak okres miesiąca miodowego. Jednakże z czasem trwania relacji przemocowej i skracania poszczególnych faz, miesiąc miodowy staje się raczej okresem spokoju, w którym OSP nie krzywdzi. Faza miesiąca miodowego/spokoju z perspektywy ODP jest atrakcyjna, to czas, w której związek z OSP postrzega jako satysfakcjonujący. Przeżywanie tej fazy jest częstym powodem zrywania przez ODP kontaktu terapeutycznego lub pomocowego, np. w procedurze „Niebieskie Karty”, jak również wycofywania się z wszczętych procedur prawnych (np. zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa znęcania się). ODP wierzy, że więcej już nie będzie krzywdzona. Faza ta przechodzi w fazę narastania napięcia.

Dostrzegalne są zmiany zachodzące w kolejnych następujących po sobie cyklach.

Dotyczą one:

—○— natężenia przemocy – w każdym kolejnym cyklu OSP zachowuje się gwałtowniej,

- natężenia przepras i zachowań mających zadośćuczynić – w każdym kolejnym cyklu OSP stosuje ich mniej,
- czasu trwania cyklu – każdy cykl trwa coraz krócej.³

Czynniki ryzyka przemocy

Stosowanie przemocy związane jest z współwystępowaniem i wzajemnym oddziaływaniem różnych czynników: psychologicznych, społecznych i kulturowych. Możemy wskazać czynniki ryzyka, zwiększające prawdopodobieństwo stosowania przemocy domowej, lecz nie możemy utożsamiać ich z przyczynami przemocy. Do czynników ryzyka zaliczamy:

- **Normy społeczne i kulturowe** – przez stulecia panowało przyzwolenie na stosowanie przemocy domowej. Krzywdzenie najbliższych było akceptowane kulturowo, społecznie, a nawet sankcjonowane prawnie. Przyjmowało się, że mężczyzna miał uprzywilejowaną pozycję w rodzinie. Jako mąż i ojciec miał prawo decydować o sytuacji członków rodziny, o zakresie ich praw i wolności. I pomimo tego, że sukcesywnie zaczęły obowiązywać przepisy prawne, mające chronić przed przemocą domową, to w wielu środowiskach nadal silnie funkcjonowały różnego rodzaju mity i stereotypy dotyczące pozycji mężczyzny w rodzinie, ról „kobiecych” i „męskich”, funkcjonowania dzieci.
- **Przemoc w rodzinie pochodzenia** – przemoc może być niejako przekazywana z pokolenia na pokolenie. Dziecko doświadczające przemocy ze strony rodziców lub opiekunów, nawet jeżeli nie jest bezpośrednim adresatem zachowań przemocowych, obserwuje, a następnie przyswaja zachowania dorosłych. Uczy się, że przemoc pozwala na szybkie i skuteczne osiągnięcie celu, wywołuje strach i skutkuje podporządkowaniem wobec osoby, która ją stosuje.
- **Środowisko społeczne i warunki życia** – bezrobocie, trudna sytuacja ekonomiczna, niekorzystne warunki mieszkaniowe czy poważna choroba mogą mieć znacząco negatywny wpływ na funkcjonowanie poszczególnych członków

³ <https://www.niebieska linia.pl/o-zjawisku-przemocy/cykle-przemocy>

rodziny. Przeżywanie złości, gniewu czy frustracji może sprzyjać stosowaniu przemocy wobec najbliższych.

- **Uzależnienia (chemiczne, behawioralne)** – dość powszechne jest błędne przekonanie, że przyczyną przemocy domowej jest alkohol. Jeżeli spojrzymy na dane policyjne dotyczące realizacji procedury „Niebieskie Karty”, to moglibyśmy utwierdzić się w tym przekonaniu, ponieważ znaczna liczba osób stosujących przemoc domową w chwili interwencji policji była pod wpływem alkoholu. Tymczasem nic bardziej mylnego. Nie ulega wątpliwości że nadużywanie alkoholu powoduje zaburzenia kontroli własnego zachowania, utrudnia rozpoznawanie własnych emocji, jednak alkohol sam w sobie nie jest źródłem przemocy. Analogicznie inne uzależnienia chemiczne lub behawioralne nie mogą być uznawane za przyczynę stosowania przemocy.
- **Cechy osoby stosującej przemoc** – brak empatii, niskie poczucie własnej wartości, które może skutkować potrzebą kontrolowania osób najbliższych, autorytarne poglądy na role w rodzinie (mężczyzny, kobiety, dzieci), patriarchalny system przekonań, łatwość przeżywania złości i gniewu w raniący dla innych sposób – to cechy, które sprzyjają stosowaniu przemocy.⁴

Polska Deklaracja w sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Deklaracja proklamowana została w trakcie II Ogólnopolskiej Konferencji Przeciw Przemocy w Rodzinie, która odbyła się w grudniu 1995 roku w Warszawie.

Deklaracja zawiera siedem zasad etycznych, którymi należy kierować się w pracy w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności przy wspieraniu osób doznających przemocy. Pomimo upływu blisko 30 lat od jej ogłoszenia, wytyczne zasady etyczne w pełni zachowały swoją aktualność, co wskazuje na ich uniwersalną i ponadczasową wartość.

1. **KAŻDY CZŁOWIEK** ma prawo do życia w środowisku rodzinnym wolnym od

⁴ Przemoc w rodzinie – Sytuacja osób doznających przemocy w rodzinie, PARPA, IPZ PTP
<https://www.parpa.pl/phocadownloadpap/Przeciwdzialanie/Przemoc%20w%20rodzinie%20-%20sytuacja%20osob%20doznajacych%20przemocy%20w%20rodzinie%20-%20broszura.pdf>

- przemocy, która jest naruszaniem praw i dóbr osobistych,
2. **CZŁOWIEK** doświadczający przemocy nie może być za nią obwiniany,
 3. **DZIECI I MŁODZIEŻ** mają prawo do wzrastania w bezpiecznym środowisku wolnym od przemocy, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić,
 4. **KAŻDY CZŁOWIEK** doświadczający przemocy ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej, bez naruszania jego godności osobistej,
 5. **KAŻDY CZŁOWIEK** ma prawo do wiedzy potrzebnej do radzenia sobie z przemocą,
 6. **KAŻDY CZŁOWIEK** ma prawo do przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 7. **KAŻDY CZŁOWIEK** ma obowiązek udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

3. PRACA Z OSOBĄ STOSUJĄCĄ PRZEMOC DOMOWĄ

Procedura „Niebieskie Karty”

Jest to procedura mająca zapewnić bezpieczeństwo osobom, wobec których stosowana jest przemoc. W obecnym kształcie obowiązuje od 2023 roku i jest szczegółowo regulowana Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli instytucji/podmiotów m.in. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia czy organizacji pozarządowych, w związku z uzasadnionym podejrzeniem stosowania przemocy domowej lub zgłoszeniem dokonany przez świadka przemocy domowej. Jest to procedura interwencyjno-diagnostyczno-pomocowa, mająca wesprzeć klientów w rozwiązaniu problemu przemocy domowej.

Praca z osobami stosującymi przemoc domową w ramach procedury należy w pierwszej kolejności do funkcjonariusza Policji, który w jej ramach:

- przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą stosującą przemoc domową rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby stosującej przemoc domową albo nad małoletnim lub pełnoletnią osobą nieporadną ze względu na jej wiek lub stan zdrowia, oraz wzywa osobę stosującą przemoc domową do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w środowisku domowym, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy

domowej, w zależności od potrzeb określonych przez grupę diagnostyczno-pomocową;

- podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób doznających przemocy domowej, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby stosującej przemoc domową środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania.

Policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy:

- nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia;
- zakaz zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia;
- zakaz zbliżania się do tej osoby na wyrażoną w metrach odległość;
- zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy i przebywania na tym terenie;
- zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej.

Pracę z osobą stosującą przemoc domową, w ramach procedury „Niebieskie Karty”, wykonują także m.in. pracownicy socjalni, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych. Mogą prowadzić rozmowy, w szczególności o prawnokarnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej, oraz informować osobę stosującą przemoc domową o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii, udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową

Programy te są podstawową i najbardziej rozpowszechnioną formą pracy z osobami

stosującymi przemoc domową. Znajdują one swoje zakotwiczenie w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Art. 4. ust. 3. Wobec osób stosujących przemoc domową stosuje się przewidziane w ustawie środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy domowej oraz programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową, a także programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową.

4. Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową oraz programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową mają na celu w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy.

5. Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową oraz programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową są realizowane w formie spotkań indywidualnych lub grupowych i są prowadzone przez specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy domowej dających gwarancję wysokiej jakości usług, w tym przez psychologów, pedagogów, terapeutów i psychoterapeutów.

*Art. 6. ust. 4. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności: 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej; **2) opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;** 3) opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową; 4) wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz o ich ukończeniu.*

Art. 6. ust. 5 Środki na realizację i obsługę zadań, o których mowa w ust. 4, zapewnia budżet państwa.

Szczegółowe regulacje dotyczące realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych zawarte zostały w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

§ 2. Standard prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje:

- 1) zmianę przekonań odbiorców programów korekcyjno-edukacyjnych dotyczących stosowania przemocy domowej;*
- 2) powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy;*
- 3) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych;*
- 4) zmniejszenie przez uczestników programu skali zachowań opartych na sile i przemocy;*
- 5) wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania;*
- 6) poszerzenie katalogu zachowań osób stosujących przemoc domową o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej;*
- 7) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej;*
- 8) uznanie przez osobę stosującą przemoc domową swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;*
- 9) uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.*

§ 6. Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową są prowadzone przez osoby:

- 1) posiadające wykształcenie wyższe na kierunku praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w* —

zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub

2) posiadające tytuł zawodowy magistra na kierunku:

a) psychologia, praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub

b) innym, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji, lub

3) będące terapeutami lub psychoterapeutami;

4) posiadające udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;

5) posiadające zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

Przepisy określają wzory niektórych dokumentów związanych z udziałem osób stosujących przemoc w programach korekcyjno-edukacyjnych.

Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r.

w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach:

1) wzór zaświadczenia o zgłoszeniu się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;

2) wzór zaświadczenia o ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową lub programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową;

3) wzór pouczenia osoby stosującej przemoc domową o obowiązku

*niezwłocznego dostarczenia grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczeń,
o których mowa w pkt 1 i 2;*

*4) wzór pouczenia osoby stosującej przemoc domową o możliwości złożenia
zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy
z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, z późn.
zm.).*

Programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową

Programy psychologiczno-terapeutyczne pojawiły się w 2014 roku i zostały wskazane w Uchwale Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 jako programy zmierzające do zmiany wzorców zachowań ich uczestników. Szczegółowe regulacje dotyczące realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych zawarte zostały w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy. Za opracowywanie i realizację programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową odpowiadają powiaty.

Programy wspierające dla osób stosujących przemoc domową

Inną formą pracy z osobą stosującą przemoc domową są programy wspierające dla osób stosujących przemoc domową zmierzające do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych programami korekcyjno-edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc domową lub psychologiczno-terapeutycznymi dla osób stosujących przemoc domową rekomendowane w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030. Realizatorami tego zadania są jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym i powiatowym we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

4. REKOMENDOWANE RAMY ORGANIZACYJNE PROGRAMÓW KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Programy korekcyjno-edukacyjne

1. Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową powinien być zgodny z obowiązującym Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030, ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.
2. W przypadku realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w tym samym miejscu, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, należy zadbać o bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej. W przypadku, gdy na realizację programu wykorzystywane są zasoby lokalowe, w których również udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, program nie może być realizowany w czasie, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej. Realizator powinien zapewnić osobom doznającym przemocy domowej możliwość swobodnego opuszczenia lokalu, bez styczności z osobami stosującymi przemoc domową.
3. W programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową mogą uczestniczyć osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień.
4. Zgłoszenie do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową odbywa się na podstawie zaświadczenia, którego wzór określony został w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-

- terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach. Rozporządzenie określa również m.in. wzór zaświadczenia o ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową. Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową zakładają również dobrowolność zgłoszenia się do uczestnictwa.
5. Warunkiem uczestnictwa w programie jest podpisanie przez klienta kontraktu, który ustala zasady uczestnictwa w programie i jego ukończenia. Poprzez uczestnika programu rozumie się osobę, która podpisała kontrakt. Warunkiem ukończenia programu jest uczestniczenie w co najmniej 75% godzin zegarowych zajęć w danej edycji programu (zarówno grupowych, jak i indywidualnych przypadających na danego uczestnika). Frekwencja dla danego uczestnika jest obliczana w odniesieniu do całkowitej liczby godzin w ramach danej edycji programu, niezależnie od momentu dołączenia tego uczestnika do programu. W przypadku programów całorocznych, frekwencja obliczana jest indywidualnie w stosunku do danego uczestnika.
 6. Przebieg i efekty programów korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych oraz wojewodę, a wyniki tych działań są wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod programów korekcyjno-edukacyjnych. Monitoring i ewaluacja powinny być prowadzone przez okres do 3 lat, licząc od dnia zakończenia programu. Realizator programu jest odpowiedzialny za udokumentowanie podejmowania ww. działań.
 7. Forma zajęć powinna każdorazowo być uzgodniona z prowadzącymi oraz uczestnikami. Program może być realizowany w formie zajęć grupowych,

- w małych grupach od 8 do maksymalnie 15 osób oraz dodatkowo w formie zajęć indywidualnych. Przeważać powinny zajęcia grupowe. Zajęcia mogą być prowadzone w formie tradycyjnej, zdalnej (tj. przy użyciu interaktywnych metod komunikacji) lub mieszanej, po uzyskaniu zgody uczestników i prowadzących.
8. Rekomenduje się, aby łączny czas trwania programu obejmował od 60 do maksymalnie 120 godzin (60 x 60 min.; 120 x 60 min.) zegarowych. Przerwy pomiędzy kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż 1 tydzień.
 9. Program powinien być prowadzony przez dwie osoby, najlepiej kobietę i mężczyznę.
 10. Każde uczestnictwo osoby stosującej przemoc domową w zajęciach (zarówno grupowych, jak i indywidualnych) powinno być odnotowane na liście obecności, obejmującej: datę spotkania, czas trwania spotkania, temat spotkania, listę uczestników spotkania wraz z ich podpisami, podpis prowadzących / prowadzącego. W przypadku realizacji zajęć w formie zdalnej podpis uczestnika nie jest wymagany. W takiej sytuacji, prowadzący zajęcia jest zobowiązany do poświadczenia udziału uczestnika, przy jego nazwisku, na liście obecności ze spotkania.
 11. Z każdych zajęć należy sporządzić krótką informację zawierającą: temat spotkania, formę spotkania, zastosowane metody, przebieg spotkania oraz podpisy osób prowadzących.

5. REKOMENDACJE ODNOŚNIE DO MINIMALNYCH STANDARDÓW POSTĘPOWANIA W PRACY Z OSOBĄ STOSUJĄCĄ PRZEMOC DOMOWĄ

Dziesięć zasad pierwszego kontaktu z osobą stosującą przemoc domową:

1. Przedstaw się. Wyjaśnij przyczynę i cel spotkania. Mów o znanych ci faktach.
2. Informuj o procedurze lub programie. Edukuj na temat przemocy w odniesieniu do obowiązujących przepisów, definicji, form, dynamiki i mechanizmów.
3. Traktuj rozmówcę z szacunkiem. Oddzielaj osobę od jej zachowania (przemocowego). Informuj o możliwych formach podejmowania pracy własnej w programach dedykowanych osobom stosującym przemoc domową. Nie narzucaj rozwiązań. Pozostawiaj wybór.
4. Przedstawiaj realne korzyści płynące z podjęcia współpracy, w tym z utrzymywania kontaktu.
5. Gwarantuj budowanie bezpieczeństwa i budowanie relacji opartej na szczerości i zaufaniu.
6. Słuchaj aktywnie rozmówcy. Poznaj jego perspektywę, sposób widzenia problemu i cele rozmówcy.
7. Konfrontuj manipulacje stosowane przez rozmówcę.
8. Komunikuj się w sposób zrozumiały dla rozmówcy, używaj jasnego i jednoznacznego nazewnictwa.
9. Informuj o konsekwencjach stosowania przemocy (prawnych, społecznych, psychologicznych).
10. Rozpoznawaj zasoby rozmówcy, wydobywaj je i na ich bazie buduj plan pracy z klientem.

Minimalna zawartość tematyczna programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową:

1. Potrzeby i uczucia;
2. Przekonania, mity, stereotypy na temat przemocy;
3. Techniki obniżania napięcia;
4. Edukacja nt. przemocy (definicje, formy, cykl);
5. Przyjmowanie odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
6. Planowanie bezpieczeństwa (powstrzymywanie się od stosowania przemocy).

W Załączniku nr 1 znajdują się wybrane programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które realizowane były na terenie Wielkopolski w 2022 r.

Załącznik nr 1

PRZEGLĄD WYBRANYCH PROGRAMÓW KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE REALIZOWANYCH NA TERENIE WIELKOPOLSKI W 2022 R.

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowany przez PCPR Ostrzeszów

Liczba godzin 70 - 80 h

Liczba uczestników 8-15 osób

Liczba prowadzących 2 osoby (2 kobiety)

Blok 1

- Omówienie założeń programu, zasad uczestnictwa. Podpisanie kontraktu przez osoby zainteresowane uczestnictwem.
- Przekazanie informacji dotyczących możliwości skorzystania ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej, psychiatrycznej itp.
- Kwestionariusz „Historia przemocy” część I

Blok II

- Przekazanie wiedzy na temat tego, czym jest przemoc. Rodzaje i formy przemocy.
- Uwarunkowania przemocy.
- Mechanizmy powstawania przemocy w rodzinie. Dynamika przemocy (cykl przemocy).
- Stop — przerwa.
- Opracowanie i omówienie przez uczestników planu bezpieczeństwa (część I i II).

Blok III

- Powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy.
- Prezentacja i analiza filmu: „Zabiłam, aby żyć” (samodzielne rozpoznanie przez

uczestników rodzajów i form przemocy, analiza zachowań kobiety oraz konsekwencji i skutków przemocy domowej).

- Wykład nt. asertywności, agresywności, dominacji, uległości, manipulacji.
- Kryteria różnicujące człowieka uległego, agresywnego, manipulującego i asertywnego. Grupowe wypracowanie listy praw asertywnych.
- Prezentacja scenek dotyczących: dominacji, asertywności, manipulacji, uległości. Analiza ww. scenek, samodzielne określenie typu zachowań.

Blok IV

- Umiejętność samokontroli i współżycia w rodzinie, bez prezentowania zachowań agresywnych.
- Wykład nt. emocji:
 - co to są uczucia,
 - czy i w jaki sposób wyrażam własne emocje,
 - czy potrafię informować innych o tym, co czuję,
 - emocje i uczucia — pomagają czy przeszkadzają?,
 - definiowanie i analizowanie przemocy emocjonalnej.
- Grupowe wypracowanie listy stanów emocjonalnych.
- Analiza scenki „Dlaczego musisz podrywać każdego napotkanego?” — prezentacja i omówienie.
- Kwestionariusz kontrolowania — analiza własnego przykładu.

Blok V

- Co to jest złość?
- Czy złość jest zła?
- Zniekształcone przekonanie na temat złości. Dlaczego wybieram złość?
- Jak sobie radzić ze złością?
- Zalety i koszty używania złości.
- Prezentacja filmu „Cześć Tereska”.
- Refleksje i wrażenia uczestników po projekcji filmu.

- Analiza filmu ze szczególnym uwzględnieniem emocji i uczuć (omówionych podczas zajęć) prezentowanych przez bohaterów filmu, a także relacji rodzinnych, systemu wartości bohaterów oraz tego, gdzie szukać pomocy w trudnej sytuacji.

Blok VI

- Definiowanie szczerości i odpowiedzialności — w tym za stosowanie przemocy (miniwykład).
- Definiowanie zaprzeczania, pomniejszania i obwiniania (miniwykład).
- Analiza 4 kroków Anonimowych Alkoholików (przeniesienie ich na grunt sprawców przemocy).
- Kwestionariusz odpowiedzialności. Prezentacja filmu: „Niebieski film”.
- Analiza filmu m.in. z uwzględnieniem mechanizmów: zaprzeczania, pomniejszania, obwiniania u osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Praca domowa.

Blok VII

- Omówienie racjonalizacji jako mechanizmu obronnego.
- Rozumienie użycia minimalizacji, zaprzeczania, obwiniania, racjonalizacji jako taktyki kontroli.
- Analiza mechanizmów minimalizacji, zaprzeczania, obwiniania, racjonalizacji na podstawie własnych przykładów.
- Kwestionariusz — odpowiedzialność mężczyzny.
- Uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy.
- Prezentacja filmu: „Zabawa, zabawa”.
- Analiza filmu m.in. z uwzględnieniem mechanizmów: zaprzeczania, pomniejszania, obwiniania, racjonalizacji u osób uzależnionych od alkoholu.

Blok VIII

- Co to jest konflikt, czego może dotyczyć konflikt, czemu służy konflikt, dlaczego unikamy konfliktów, jakie są konsekwencje konfliktów.
- Omówienie zagadnienia dotyczącego komunikacji interpersonalnej, jej rodzajów oraz trudności wstępujących w komunikowaniu się.
- Analiza komunikatu „Ja i TY”.
- Konflikty małżeńskie: przyczyny i sposoby ich rozwiązywania.
- Zdobywanie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy.
- Definiowanie partnerstwa, omówienie ról: męża, żony, ojca, matki, dziecka. Omówienie przeszkód w tworzeniu związków partnerskich.

Blok IX

- Omówienie zagadnień dotyczących relacji z partnerem.
- Konflikty małżeńskie, przyczyny i sposoby ich rozwiązywania. Aspekt teoretyczny zagadnień:
 - definicja pojęć: negocjacje i dyskusja,
 - warunki poprawnego negocjowania,
 - style negocjowania.
- Analiza kwestionariusza „Negocjacje”.

Blok X (ciąg dalszy bloku IX)

- Analiza scenki „Żaden sędzia nie da ci opieki nad naszymi dziećmi” wraz z kwestionariuszem kontrolowania – omówienie, co jest wymuszeniem i groźbą (przykłady wymuszeń i groźb).
- Kwestionariusz kontrolowania — analiza własnego przykładu.
- Materiał filmowy dotyczący relacji małżeńskich/partnerskich – film pt.: „Dwoje do poprawki”.
- Analiza filmu z uwzględnieniem problematyki omówionej w blokach VIII, IX, X.

Blok XI

- Kształtowanie umiejętności wychowania dzieci bez użycia przemocy.
Miniwykład (przemoc wobec dziecka).
- Prawa i obowiązki rodziców. Prawa dziecka.
- Analiza własnych doświadczeń wynikających z przekonań, wzorców wychowawczych. Projekcja filmów: „Remember My Story” (część I i II).
- Analiza filmu z uwzględnieniem problematyki omówionej podczas zajęć, konsekwencje psychologiczne stosowania przemocy, straty, itp.

Blok XII (ciąg dalszy bloku XI)

- Prezentacja filmu „Pręgi”.
- Analiza filmu w kontekście m.in.:
 - funkcji rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wychowania dzieci w rodzinie;
 - znaczenia prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka;
 - samotnego rodzicielstwa;
 - konfliktów w rodzinie i ich przyczyn (w nawiązaniu do spotkania VIII);
 - przemocy w rodzinie.

Blok XIII

- Definiowanie przemocy seksualnej.
- Analizowanie przemocy seksualnej.
- Definiowanie szacunku seksualnego i normy seksualnej.
- Omówienie społecznych przekonań dotyczących sfery seksualnej. Analiza scenki i kwestionariusz kontrolowania.
- Zakończenie używania przemocy seksualnej.

Blok XIV

- Indywidualne rozmowy z uczestnikami. Omówienie m.in.:
 - zachowań przemocowych na przykładzie własnych doświadczeń,

- samokontroli zachowań przemocowych (w tym sposobów radzenia sobie ze złością, agresją),
- aktualnych relacji rodzinnych.

Blok XV

- Spotkanie podsumowujące zajęcia korekcyjno-edukacyjne.

Dopuszcza się zmianę tematyki (np. omówienie zagadnień niewymienionych w bloku) jeżeli uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego zgłoszą taką potrzebę, a omówienie wskazanego zagadnienia w ocenie prowadzących będzie zasadne.

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w powiecie średzkim pn. „Kocham - Nie Krzywdzę - To Mój Wybór” w PCPR Środa Wielkopolska

Czas trwania programu: 15 godzin zegarowych indywidualnych, 60 godzin zegarowych grupowych

Liczba uczestników: 15 mężczyzn

Liczba osób prowadzących: dwie kobiety (psycholog, pedagog)

Celem głównym programu jest powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy. Cele szczegółowe obejmują:

- 1) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- 2) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- 3) uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- 4) zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- 5) zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- 6) uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Treści programowe (bloki tematyczne):

- 1) Przemoc domowa – mity na temat przemocy w rodzinie, łamanie stereotypów dotyczących płci i relacji między kobietami i mężczyznami oraz rodzicami i dziećmi. Promocja pozytywnych standardów i wartości.
- 2) Sprawca i ofiara przemocy w aspekcie zaburzenia życia rodzinnego spowodowanego uzależnieniami.
- 3) Wpływ przemocy domowej na zachowania i psychikę dzieci, kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie.
- 4) Przemoc seksualna – rozpoznawanie poniżających i nieakceptowanych zachowań i sytuacji związanych z seksem jako ważnej formy przemocy.
- 5) Tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych – ofiar przemocy w rodzinie.
- 6) Sprawca przemocy a relacje międzyludzkie: władza, kontrola, samokontrola – rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie.
Odpowiedzialność sprawcy za stosowanie przemocy w rodzinie.
- 7) Komunikacja interpersonalna – jak skutecznie porozumiewać się w rodzinie?
Emocje i uczucia , w tym nauka radzenia sobie z trudnymi emocjami.
- 8) Asertywność – zapobieganie przemocy. Trening kontroli złości i zastępowania agresji. Trening antystresowy.

**Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie
w mieście Kaliszu – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu**

Czas trwania programu: 6 miesięcy

Liczba godzin: 96 godzin, w tym 40 godzin sesji indywidualnych, 56 godzin sesji grupowych.

Liczba uczestników: 15 osób

Osoby prowadzące: 2 kobiety

Cele programu:

- powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy.

Zawartość – tematy:

- Historia przemocy.
- Tworzenie własnego „Planu bezpieczeństwa”
- Rozpoznawanie własnych sygnałów ostrzegawczych zachowań agresywnych.
- Przemoc w rodzinie – definicja, rodzaje, formy.
- Mechanizmy i fazy przemocy w rodzinie – charakterystyka, dynamika.
- Władza i kontrola.
- Fałszywe korzyści stosowania przemocy w rodzinie.
- Motywacja do zmiany zachowań.
- Konsekwencje prawne stosowania przemocy w rodzinie.
- Techniki zapobiegania i powstrzymania przemocy w rodzinie.
- Mity i stereotypy. Przekonania na temat pełnienia roli kobiety i mężczyzny w związku.
- Równość, partnerstwo.
- Sprawca – Ofiara – Świadek przemocy w rodzinie.
- Przemoc w rodzinie a uzależnienia.
- Dziecko w rodzinie uwięzionej w przemoc.

- Odpowiedzialne wychowanie dzieci.
- Kwestionariusz kontrolowania.
- Wzrost samokontroli.
- Rozpoznawanie i nazywanie emocji.
- Złość i agresja.
- Zachowania asertywne.
- Zachowania konstruktywne – umiejętności prospołeczne.
- Porozumienie bez przemocy.
- Odpowiedzialność za własne czyny.
- Zadośćuczynienie osobom pokrzywdzonym.
- Poprawa relacji w rodzinie.
- Zakończenie stosowania przemocy.

**Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową
w powiecie rawickim**

Miejsce realizacji – Rawicz

Czas trwania programu – 70 godzin, w tym 60 godzin grupowych – warsztatowych,
10 godzin indywidualnych

Liczba uczestników – 8 osób

Liczba osób prowadzących – 2 kobiety

Główne cele programu:

- powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy, uznanie stosowania przemocy;
- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;

- zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych;
- edukowanie o alternatywnych względem przemocy sposobach komunikowania swoich potrzeb względem rodziny.

W czasie warsztatów stosowane jest między innymi podejście behawioralno-poznawcze, gdzie przemoc to zachowanie społecznie wyuczone i wzmacniane. Z tego względu, aby pomóc sprawcy zmienić zachowanie należy nauczyć go rozpoznawania stanów emocjonalnych i konstruktywnego zachowania, alternatywnego do dotychczas stosowanego, tzw. umiejętności społecznych, zachowań asertywnych – w podejściu tym przemoc jest zasadniczym przedmiotem korekcji oraz budowanie empatii i zrozumienia innego punktu widzenia.

Pierwsze spotkanie grupowe

TEMAT: Spotkanie integracyjne, co to jest przemoc, a co to jest agresja.

Rozpoznawanie zachowań.

- Wzajemne zapoznanie.
- Wprowadzenie norm i zasad – ustalenie kontraktu.
- Zebranie oczekiwań uczestników. Ćwiczenia integrujące.
- Przedstawienie programu spotkań.
- Rozróżnienie przemocy od agresji.
- Poznanie zachowań asertywnych.
- Motywowanie do zmiany.

Drugie spotkanie grupowe

TEMAT: Samoświadomość własnych reakcji i zachowań.

- Pogłębienie integracji grupy.
- Uczenie się współdziałania, wpływ zachowań przemocowych na relacje.

- Analiza sytuacji indywidualnej i grupowej uczestników, rozbrajanie mechanizmów obronnych.
- Czym jest odpowiedzialność – zakończenie zaprzeczania stosowania przemocy – przejęcie odpowiedzialności za swoje zachowanie.
- Przykłady z życia – praca nad własnymi doświadczeniami.
- Zrozumienie używania przemocy jako sposobu kontroli czy władzy.
- Zakończenie stosowania przemocy – przygotowanie do zmiany zachowań, czym są zachowania asertywne.

Trzecie spotkanie grupowe

TEMAT: Konsekwencje zachowań agresywnych i przemocy dla siebie, dla innych i w relacji.

- Zrozumienie, że przemoc w stosunku do partnerów i dzieci zmienia ich zachowanie i relacje w przyszłości.
- Stosowanie przemocy jako powielający się schemat rodzinny.
- Analiza stosowania przemocy – indywidualna praca na forum grupy.
- Zmiana zachowania wobec dzieci, uświadomienie, że krzyk to zagrożenie dla dzieci i zastraszanie.
- Konstruktywne sposoby zachowania się w sytuacjach trudnych.
- Analiza behawioralna – fakt, myślenie, emocje, decyzja, zachowanie, konsekwencja.
- Sprawdzenie siebie w roli ofiary w rodzinie pochodzenia.
- Poznanie „spirali przemocy”.

Czwarte spotkanie grupowe

TEMAT: Zachowania asertywne, alternatywa dla zachowań przemocowych i agresywnych. Psychoedukacja dotycząca zjawiska przemocy.

- Przemoc jako sposób na kontrolę otoczenia, narzucanie własnych racji.
- Zmniejszenie ilości zachowań przemocowych — rozpoznanie i zrozumienie

stosowania przemocy jako przejawu kontroli.

- Analiza stosowania przemocy – indywidualna praca na forum grupy.
- Zakończenie stosowania zachowań przemocowych.
- Konstrukttywne sposoby zachowania się w sytuacjach „zagrożenia”. Postawa asertywna jako alternatywa dla przemocy.
- Szacunek, życzliwość i zrozumienie punktu widzenia drugiej osoby i jej uczuć jako wyraz komunikacji bez przemocy.

Piąte spotkanie grupowe

TEMAT: **Porozumiewanie się bez przemocy.**

- Definiowanie szczerości, odpowiedzialności, szacunku i przemocy emocjonalnej.
- Zrozumienie przemocy emocjonalnej jako formy kontroli, stosowanie minimalizowania, zaprzeczania, obwiniania — jako taktyki kontroli, rozbrajanie mechanizmów obronnych.
- Zaprzestanie stosowania przemocy emocjonalnej i mechanizmów „przemocowych”.
- Zrozumienie granic wewnętrznych i zewnętrznych w funkcjonowaniu interpersonalnym.
- Uczenie wyznaczania zdrowych granic.
- Rozpoznanie własnych zachowań agresywnych i asertywnych – zmiana komunikatów agresywnych na porozumiewanie się bez przemocy.

Szóste spotkanie grupowe

TEMAT: **Co to są emocje. Rola złości. Stres, złość i inne emocje? Zrozumienie czym jest stres.**

- Rozpoznanie stresu i emocji u siebie – ciało, emocje, myślenie. Rozróżnienie: stres, sytuacja trudna, kryzys.
- Uczenie konstruktywnego radzenia sobie w sytuacjach stresowych: ————— zrozumienie, jak złość wpływa na agresję, zrozumienie granic —————

wewnętrznych i zewnętrznych w funkcjonowaniu interpersonalnym i rodzinnym, zrozumienie przemocy emocjonalnej jako niewłaściwej formy kontroli, umiejętność nazywania emocji, rozpoznawanie ich, identyfikowanie własnych uczuć, rozpoznawanie uczuć innych.

Siódme spotkanie grupowe

TEMAT: Sztuka radzenie sobie z emocjami i ich samoświadomość w różnych sytuacjach.

- Uświadomienie sobie potrzeby kontrolowania własnej złości.
- Rozpoznawanie i nazywanie uczuć – dlaczego to konieczne.
- Dostarczenie wiedzy na temat sposobów kontrolowania i odreagowywania uczucia złości (co przeszkadza, a co pomaga w zachowaniu pod wpływem emocji).
- Brak kontroli a uzależnienie.
- Wpływ alkoholu na zachowanie oraz stosowanie przemocy.
- Poznanie nałogowego regulowania uczuć i mechanizmów iluzji i zaprzeczeń.

Ósme spotkanie grupowe

TEMAT: Uzależnienia i ich wpływ na zachowanie i rodzinę.

- Uzyskanie wiedzy dotyczącej uzależnienia i współuzależnienia. Poznanie mechanizmów uzależnienia i współuzależnienia.
- Zapoznanie się z rolami pełnionymi przez dzieci – poznanie destrukcyjnych wzorców zachowań.
- Uwalnianie się z toksycznej pułapki uzależnienia i współuzależnienia. Poznanie form pomocy dla członków rodziny z problemem uzależnienia.
- Zachęcenie do szczerych wypowiedzi, analiza indywidualnych problemów.

Dziewiąte spotkanie grupowe

TEMAT: Zastosowanie stop-przerwy i przejęcie odpowiedzialności za własne reakcje. Rozpoznawanie i nazywanie złości.

- Dostarczenie wiedzy dotyczącej złości. Analiza stereotypów i mitów nt. złości.

- Nazwanie i uświadomienie szkodliwych metod wyrażania złości.
- Poznanie i nauczenie umiejętności konstruktywnego radzenia sobie ze złością – STOP PRZERWA.
- Nazwanie i uświadomienie szkodliwych sposobów wyrażania złości:
 - poznanie i nauczenie umiejętności właściwego radzenia sobie ze złością,
 - specyfika związku między nadużywaniem substancji chemicznych a stosowaniem przemocy.

Dziesiąte spotkanie grupowe

TEMAT: Mediacje i negocjacje w konfliktach, alternatywa dla przemocy.

- Analiza własnych stereotypów w komunikowaniu się.
- Nazwanie i uświadomienie sobie własnych barier komunikacyjnych.
- Uczenie umiejętności prawidłowej komunikacji werbalnej i niewerbalnej. Dostarczenie wiedzy dotyczącej sytuacji trudnych i konfliktowych.
- Nazwanie i uświadomienie własnych trudności w rozwiązywaniu sytuacji. Uczenie umiejętności mediacji i negocjacji.
- Podsumowanie, informacje zwrotne. Zakończenie zajęć.

